

СТАНОВИЩЕ

от

проф. Биянка Любчова Торньова, дп
Заместник–декан на Факултет по обществено здраве,
Медицински университет-Пловдив

на дисертационен труд
за присъждане на образователната и научна степен „Доктор”

Професионално направление: 7.4. Обществено здраве

Докторска програма: Управление на здравните грижи

Автор: Мариана Вескова Желязкова

Форма на докторантура: самостоятелна подготовка

Катедра: „Здравни грижи” на Филиал Сливен при МУ „Проф. д-р Параскев Стоянов” – гр. Варна

Тема: „Съвременни подходи за оказване на здравни грижи за деца със захарен диабет в училищна възраст”

Научен ръководител: проф. Силвия Борисова, д.оз. н.

Становището е изготвено на основание на Заповед № Р-109-647/21.12.2018г. на Ректора на МУ „Проф. д-р Параскев Стоянов” – гр. Варна за определяне членовете на научно жури по процедурата.

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Мариана Вескова Желязкова е зачислена в докторантура на самостоятелна подготовка към катедра „Здравни грижи” на Филиал Сливен при МУ „Проф. д-р Параскев Стоянов” – гр. Варна със заповед № Р-109-405/22.11.2017 г. на Ректора на МУ-Варна. В изпълнение на ректорска заповед № Р-109-322/31.05.2018 г. на 26.06.2018 полага успешно изпит за докторантски минимум. На основание решение на катедрения съвет, относно готовността за публична защита и решение на АС на МУ-Варна (Протокол №41/10.12.2018), със заповед № Р-109-647/21.12.2018г. е отчислена с право на защита.

Представеният комплект материали на хартиен и електронен носител, свързани и доказващи процесуалната валидност на процедурата са подготвени прецизно и старателно. Те напълно съответстват на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за развитие на академичния състав в Медицински университет- Варна.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Мариана Вескова Желязкова е родена през 1961 г. в гр. Сливен. Придобива средно специално образование с професионална квалификация „Медицинска сестра“ – общ профил в ИПЗКССО „Д-р Петър Берон” гр. Сливен през 1982, а през 1995 г. и полувисше образование в ПМИ – гр. Сливен по същата специалност. През 2003 г. се дипломира във Великотърновски университет „Св.Св.Кирил и Методий” по специалност „Социални дейности” с ОКС „бакалавър”. Завършва две магистърски програми в МУ „Проф.д-р

П.Стоянов”-гр.Варна, факултет Обществено здравеопазване: по специалност „Обществено здравеопазване” през 2005г. и по „Управление на здравните грижи“ през 2008 г.

Професионалната си дейност започва през 1982 г. като медицинска сестра в МБАЛ - Сливен към ВМА, където работи до началото на 2012 г. последователно в хирургично отделение, УНГ отделение и ЛЧХ. В периода 2012 г. – 2013г. работи в МБАЛ „Д-р Иван Селимински” АД – Сливен, като операционна сестра в ЛЧХ и в отделение по трансфузионна хематология.

От 2013 г. до момента е асистент в катедра „Здравни грижи” на Филиал Сливен при МУ „Проф. д-р Параскев Стоянов” – гр. Варна.

Член е на Българската асоциация на професионалистите по здравни грижи.

3. Актуалност на темата на дисертационния труд

Дисертационният труд на ас. Мариана Желязкова е актуално и значимо изследване на съвременните подходи при оказване на здравни грижи за деца със захарен диабет в училищна възраст. Проблемът за контролирането на захарния диабет и подобряване качеството на живот на пациентите е проблем с непреходна значимост. Интересът на докторантката към тази проблематика е продиктуван от факта, че научната литература дава информация предимно за изследвания в областта на етиологията, развитието и лечението на заболяването, но липсват цялостни изследвания, свързани с анализа и възможностите на съвременните подходи в оказване на здравни грижи и профилактика за лицата със захарен диабет. Освен това, перспективите при децата със захарен диабет тип 1, честата поява на захарен диабет тип 2 в резултат от неправилен режим на хранене и грижи, недостатъчната здравна информираност по проблема изискват квалифицирана, дългосрочна и комплексна сестринска грижа.

Представената тема е дисертабилна и до този момент в литературата няма описано подобно самостоятелно и пълно изследване, посветено на иновативни практически дейности и автономни идеи за съвременни подходи при оказване на здравни грижи за деца в училищна възраст със захарен диабет, което потвърждава и значимостта на представения труд.

4. Общо описание и характеристика на дисертационния труд

По съдържание и структура дисертационният труд отговаря на изискванията за защита на образователната и научна степен „Доктор”. Трудът е написан на 175 стандартни страници и е онагледен с 38 фигури, 9 таблици и 5 приложения. Структурно е разпределен в четири основни глави, предхождани от въведение. Научната разработка завършва с изводи, препоръки, приноси, библиография и приложения.

Във въведението аргументирано са представени значимостта и актуалността на проблема и основанията на авторката за избор на темата.

Първа глава представлява литературен обзор по темата, представен в рамките на 52 страници. Насочеността на обзора дава възможност емпиричното проучване да бъде построено върху солидна теоретична база. Използвани са 160 литературни източници, от които 30 на кирилица, 107 на латиница и 23 интернет-ресурса. Цитираната литература е съвременна и актуална.

В логическа последователност авторката е представила широко дискутирания проблем „Захарен диабет” – исторически сведения, епидемиология, социална значимост. Задълбочено са анализирани медико-социалните предпоставки за възникване на захарен

диабет тип 1 и тип 2 при деца в училищна възраст. Компетентно са класифицирани основните рискови фактори за възникване и развитие на заболяването. Разгледани са: протективната роля на диабетни организации и сдружения на институционално ниво; дейности, профилактика и лечение на захарен диабет при деца в училищна възраст. Изтъква се, че една от основните причини за появата на усложнения от диабет и ранното увреждане на пациентите е невъзможността за децата и техните семейства да управляват заболяването, което се дължи главно на липсата на обучение.

Във Втора глава "Цел, задачи и методика на проучването" са изведени логично, в рамките на 11 страници, целта, задачите, хипотезите, предмет и обект на изследване, единици и признаци на наблюдение и използвани методи. Целта и задачите са ясно и точно формулирани и насочени към оптимизиране на здравните грижи за деца със захарен диабет в училищна възраст.

Основната теза на докторантката е, че на медицинските сестри са им необходими специализирани знания, свързани с нови съвременни подходи, за да се оптимизират здравните грижи за диабетно болните деца.

Приемам издигнатите хипотези за адекватно формулирани и съответстващи на целта на дисертационния труд и изложените теоретични постановки в литературния обзор.

За реализирането на поставените задачи са обособени четири групи логически единици: Дете на възраст 14-18 години, клинично здраво или с доказано заболяване захарен диабет; Родител на дете - клинично здраво или с доказано заболяване захарен диабет; Общопрактикуващ лекар, регистриран в индивидуална или групова практика; Медицинска сестра, работеща в училищен здравен кабинет.

Докторант Желязкова предлага авторска изследователска методика, позволяваща провеждането на надеждно изследване. За целите на проучването са разработени пет анкетни карти:

Анкетна карта № 1 за проучване мнението на здрави деца на възраст 14 – 18 г., относно нивото им на информираност за заболяването „Захарен диабет“.

Анкетна карта № 2 за родители на клинично здрави деца.

Анкетна карта № 3 за родители на деца със заболяване захарен диабет.

Анкетна карта № 4 за общопрактикуващи лекари.

Анкетна карта № 5 за училищни медицински сестри.

Проведено е собствено проучване, като са обхванати общо 4 070 респонденти, разпределени както следва: деца – 2 100, на възраст 14 – 18 години, посещаващи училище; родители – 1 070, от които 900 родители на деца, при които не са установени здравословни проблеми и 170 родители на болни от диабет деца; медицински специалисти – 900, от които общопрактикуващи лекари – 750 респондента, и медицински сестри, работещи в училища – 150 респондента.

По отношение на методиката на изследването ас. Мариана Желязкова е съчетала няколко основни метода за изследване, адекватни на поставените цел и задачи – документален, социологически и математико-статистически методи. Предложената комплексна методика позволява експерименталната работа да бъде изведена на високо научно ниво. Подробно са описани етапите и времето на проучването.

При обработката на получените първични данни са използвани адекватни статистически методи, които дават възможност да бъдат разкрити съществени взаимовръзки и да бъдат изведени статистически значими изводи.

Най-съществената част от научния труд е представена в **глава трета „Резултати и обсъждане”**. Анализът на събраните данни е представен компетентно и задълбочено в 3 параграфа, които следват последователността на поставените задачи.

Задълбочено и аналитично са обсъдени резултатите от проученото мнение на медицинските специалисти, относно качеството на здравните грижи за деца със захарен диабет в училищна възраст. Докторант Желязкова установява, че към момента има лош контрол на заболяването, което води до получаване на усложнения и инвалидизиране на децата в училищна възраст. Формулира извода, че според ОПЛ и училищните медицински сестри българското семейство няма култура на здравословно хранене, а според резултатите от анализа на децата може да се каже, че българското общество има нездравословен начин на живот.

В третия параграф е анализирано мнението на родители и деца, относно потребността от обучение за начин на живот, двигателен режим, хранене, поддържане на социална активност. Направен е анализ и на проведените кампании за профилактика и превенция на захарния диабет при деца. Резултатите от проучването са интерпретирани коректно по отношение на основните показатели.

Добро впечатление остава онагледяването на резултатите след статистическата обработка на събраните данни. Това прави анализът и интерпретацията на резултатите по-достъпни и съпоставими с аналогични проучвания.

В Четвърта глава са представени „Модел за интегрирана грижа за диабетно болни деца и юноши” и „Подходи за оптимизиране на дейностите на медицинската сестра в училище при грижи за деца със захарен диабет”. Направените проучвания, анализи, констатации и установените взаимовръзки, както и натрупания професионален опит дават възможност на ас. М. Желязкова да разработи „Модел за интегрирана грижа за диабетно болни деца и юноши”. Моделът синтезира не само необходимите знания и умения на медицинските специалисти за работа с диабетно болни деца, но конкретизира и необходимите дейности за интегриране на грижите. Смятам, че въвеждането на този модел в обучението на специалистите по здравни грижи ще даде възможност на студентите да възприемат захарния диабет в детската възраст като значим проблем за нашето здравеопазване и ще им даде по-голяма увереност при осъществяване на здравните грижи.

Направените **изводи** отразяват в синтезиран вид основните аспекти на проведеното изследване. Най-същественото заключение е необходимостта от създаването на модел на грижи за диабетно болни деца и юноши, който да е насочен към повишаване на информираността, ранната превенция и мониторирането на рискови групи.

Направени са **препоръки** към Министерството на здравеопазването и БАПЗГ. Приемам като най-спешни и наложителни промените, които трябва да бъдат предприети от МЗ. Необходимо е да се утвърди индивидуален план за управление на диабета и да се регламентира дейността на медицинската сестра в училище.

Работата е стилистично издържана, написана на много добър език и съвременно научно равнище.

5. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Формулираните **приноси** са реални и отразяват значимостта на представения труд. Съществен принос с теоретично-познавателен характер е направения задълбочен

сравнителен анализ на нуждите от обучение в областта на контрола и профилактиката на заболяването „Захарен диабет“.

Значим практико-приложен принос на тази дисертация е разработения „Модел за интегрирана грижа за диабетно болни деца и юноши“.

Авторефератът към дисертационния труд е оформен, съгласно изискванията и отразява в стегнат вид целите, задачите, използваните методи, резултатите, направените изводи и препоръки.

Представени са три **публикации** във връзка с дисертационния труд.

Критични забележки и препоръки към проведеното изследване и комплект материали нямам.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа теоретично-познавателни и практико-приложни резултати и отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на МУ-Варна .

Докторант Мариана Желязкова притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научната специалност, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Предвид изтъкнатите качества на дисертационния труд, а именно актуалността на темата, използваните методи, получените резултати със статистическа релевантност и приносен характер, убедено давам своя положителен вот и препоръчвам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват положително за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ на **Мариана Вескова Желязкова** по област на висшето образование **7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4. Обществено здраве, научна специалност „Управление на здравните грижи“**.

26.02. 2019 г.

гр. Пловдив

Изготвил становището :

/проф. Биянка Торньова, дп/